

2018.040

Archeologienota Aalter Bierweg

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

26-4-2018

Titel: Archeologienota Aalter Bierweg

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2018C44

Projectcode landschappelijke bodemonderzoek door middel van boringen: 2018D231

Intern projectnummer: 2018.040

Locatiegegevens: Aalter Bierweg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 84845,2 en Y: 197891,79; X: 84965,2 en Y: 197974,41

Kadastergegevens: Aalter, afdeling 3, sectie H, percelen 750N en 749W (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog, assistent-aardkundige), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Michiel Van de Veire (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 26/04/2018

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	5
1.1. WETTELIJK KADER	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. VRAAGSTELLING	5
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	5
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	6
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	7
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	7
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	7
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	7
2. BUREAUONDERZOEK	8
2.1. HUIDIGE TOESTAND	8
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. LANDSCHAPPELIJK BOORONDERZOEK	27
3.1. BESCHRIJVEND GEDEELTE	27
3.1.1. VRAAGSTELLING EN RANDVOORWAARDEN	27
3.1.2. WERKWIJZE EN STRATEGIE	27
3.2. ASSESSMENT	29
3.2.1. LANDSCHAPPELIJKE RESULTATEN	29
3.2.2. ASSESSMENT VONDSTEN	32
3.2.3. ASSESSMENT STALEN	32
3.2.4. ASSESSMENT CONSERVATIE	32
3.2.5. DATERING EN INTERPRETATIE	32
3.3. SYNTHESE	33
3.3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	33
3.3.2. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4. SYNTHESE	35
4.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	35
4.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	35

4.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	36
<u>5. SAMENVATTING</u>	<u>39</u>
<u>6. BIBLIOGRAFIE</u>	<u>41</u>
<u>7. BIJLAGES</u>	<u>42</u>

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Aalter Bierweg (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Ook werd een plaatsbezoek uitgevoerd en werden 5 landschappelijke boringen geplaatst. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 4811m² groot, heeft een soort L-vorm. Het sluit in het oosten aan op de Bierweg. Het plangebied is grotendeels braakliggend. In het noorden zijn nog enkele losse gebouwtjes aanwezig, die aansluiten bij de tuinen van de woningen ten noorden van het plangebied. Dit zijn oppervlakkige constructies (o.a. een serre), die geen diepe impact in de bodem hebben veroorzaakt. Afgaande op de bandensporen op het terrein is er af en toe enige activiteit op de site. Er is een verschil in begroeiing merkbaar tussen het noordelijke en zuidelijke deel van de site. Het terrein geeft via een kasseiwegje in het noordoosten van het terrein uit op de Sint-Maria-Aalterstraat. Onder deze kasseiweg zijn enkele nutsvoorzieningen horende bij een voormalig gebouw net ten noordoosten van het plangebied, langsheen de Bierweg, aanwezig (o.a. sceptische put).⁶

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

⁶ Mondelinge informatie van de eigenaar.

Figuur 2 Zicht vanuit de Bierweg op het plangebied, foto genomen op 23/04/2018.

Figuur 3 Zicht vanuit het oosten op het noordelijke deel van het plangebied, foto genomen op 23/04/2018.

2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, en uitsnede wordt hieronder weergegeven.

De bestaande gebouwtjes in het noorden worden afgebroken, de kasseiweg wordt opgebroken. Het terrein wordt verkaveld in 11 loten, die aan weerszijden van de centrale, L-vormige wegenis komen te liggen. Deze wegenis sluit aan op de Bierweg. Op het noordelijke uiteinde van de wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. Rondom de woningen worden tuinen aangelegd. In de voortuinen worden de nodige aansluitingen op de nutsvoorzieningen voorzien. Onder de wegenis komt een riolering. In het zuiden wordt een kleine groenzone voorzien, die aansluit bij een bestaande kleine groenzone net ten zuiden van het plangebied.

Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: sloop van de bestaande gebouwtjes en opbraak van de kasseiweg, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en voor omgevingsaanleg, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

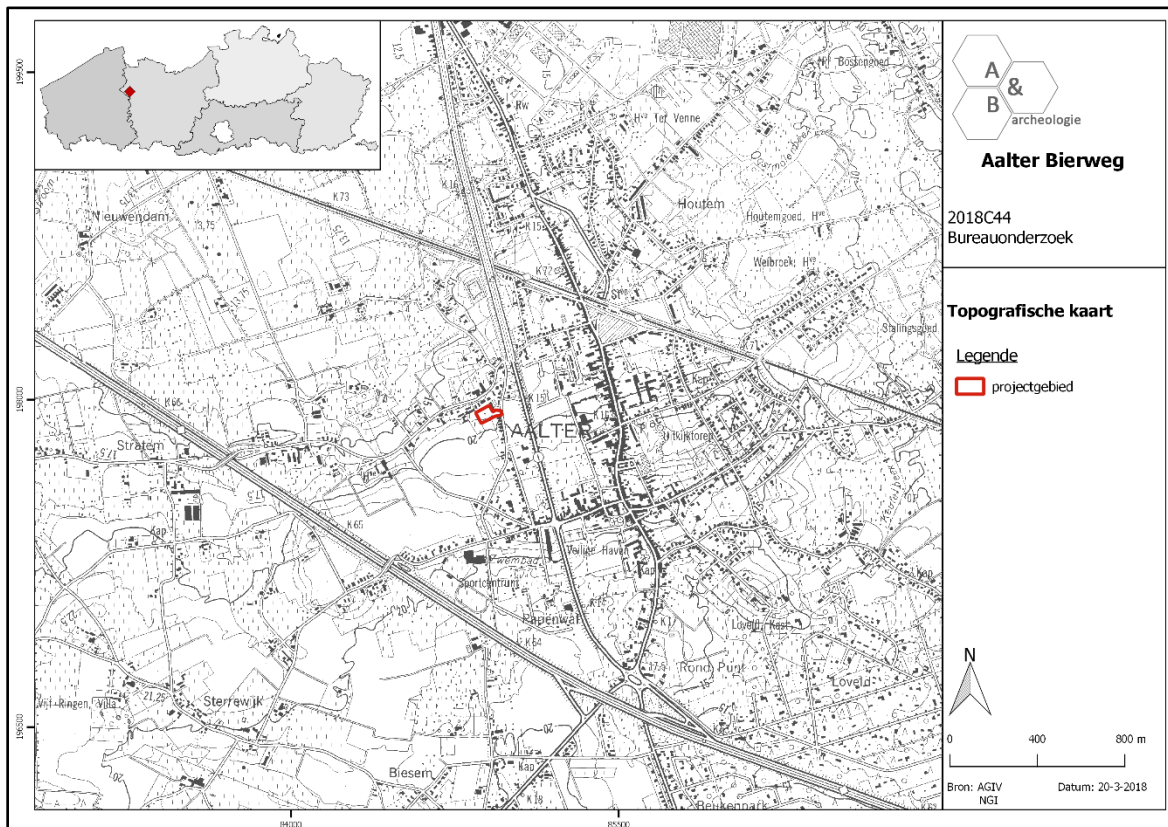

Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

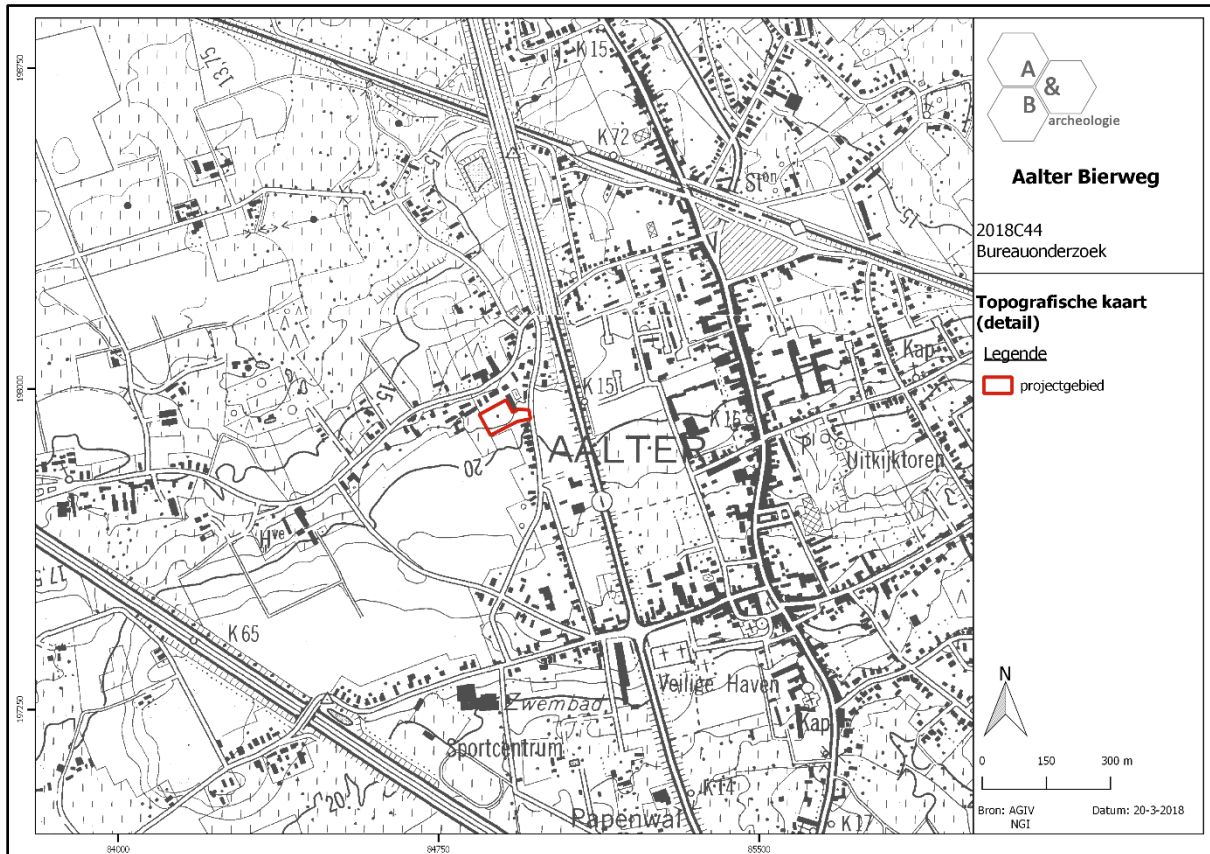
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

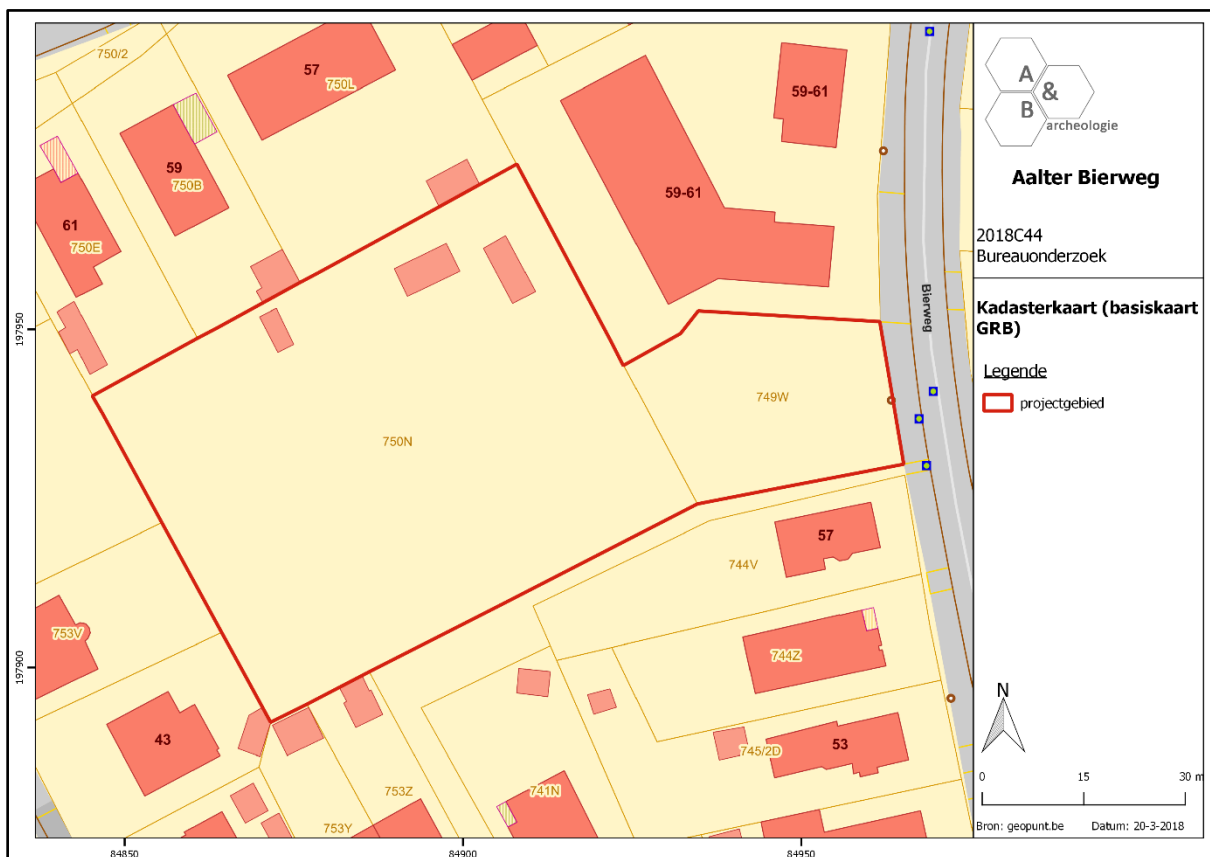
Aalter bevindt zich centraal in het westen van de provincie Oost-Vlaanderen, tegen de grens met de provincie West-Vlaanderen. De fusiegemeente bestaat naast de hoofdgemeente Aalter ook uit de deelgemeenten Bellem (ten oosten), Lotenhulle (ten zuidoosten) en Poeke (ten zuiden). Tot Aalter behoren ook de kernen Aalter-Brug (ten noorden) en Maria-Aalter (ten westen), dit zijn evenwel geen aparte deelgemeenten. Aalter wordt van zuidwest naar noordoost doorsneden door de E40 Gent-Brugge, en van zuid naar noord door de N44 die de E40 met de N49 Antwerpen-Knokke verbindt. Ten noorden van de E40 loopt de spoorlijn Gent-Brugge, en nog meer naar het noorden het Kanaal van Gent naar Oostende. Het plangebied is gelegen tussen de E40 en de spoorweg in, niet ver ten westen van de N44. De Bierweg is een noordzuid georiënteerde lokale weg, min of meer parallel aan de N44. Deze N44 sluit de het plangebied af van de oostelijk gelegen kern van Aalter. De omgeving van het plangebied is zo goed als volgebouwd. Ten westen van het plangebied is een weiland gelegen, de andere zijden van het terrein worden begrensd door gebouwen en tuinen langsheen de Bierweg (oosten), de Bergstraat (zuiden) en de Sint-Maria-Aalterstraat (noorden). De zuidelijke grens van het plangebied wordt gevormd door een verharde voetweg die van de Bergstraat naar de Bierweg leidt. Op de bodemgebruikskaat van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Andere bebouwing' (rood), 'Weiland' (geel) en 'Akkerbouw' (wit), wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

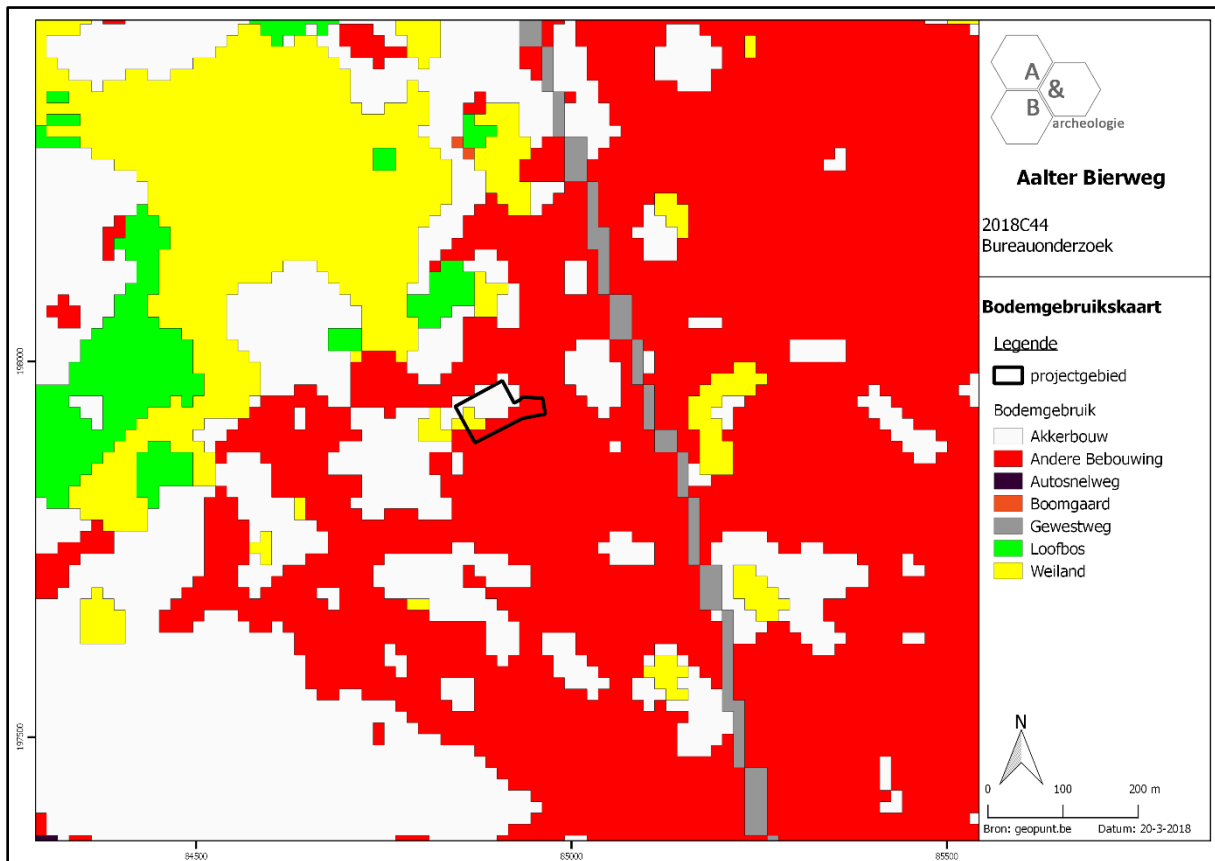
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

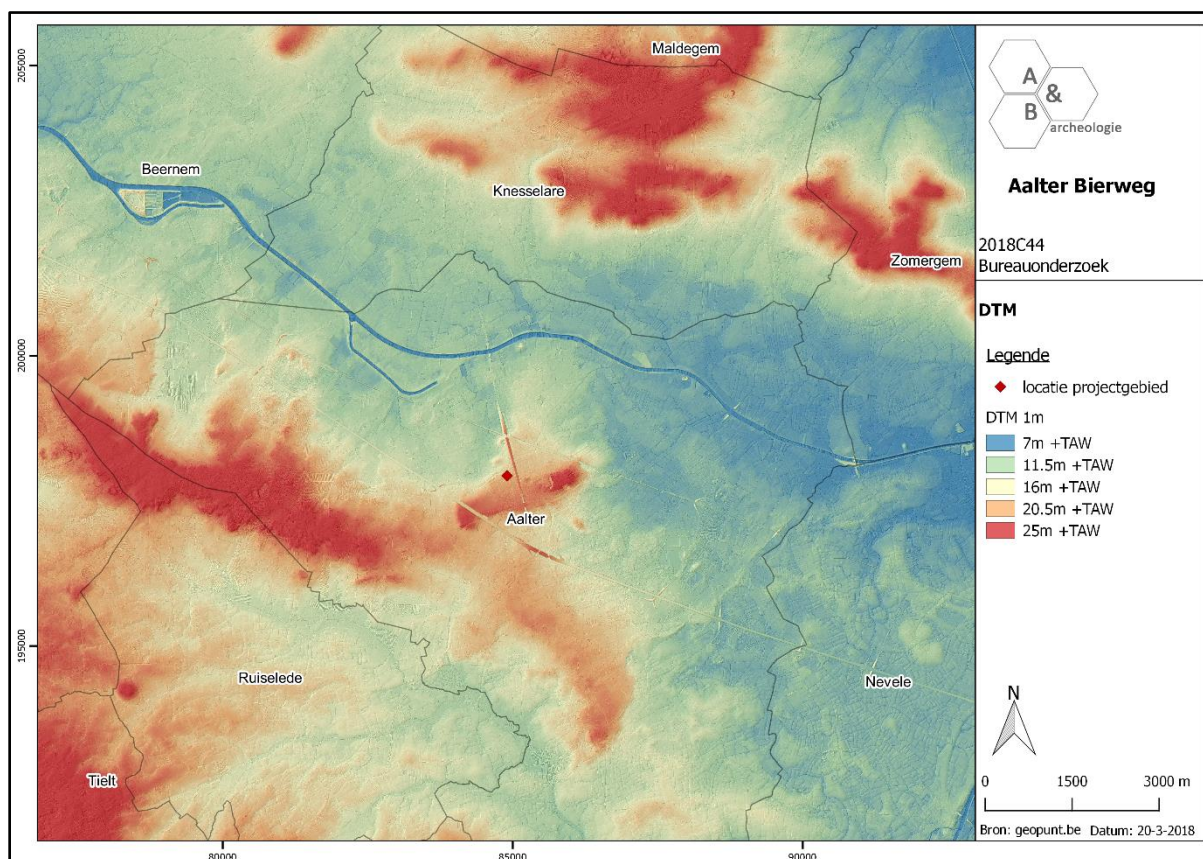

Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

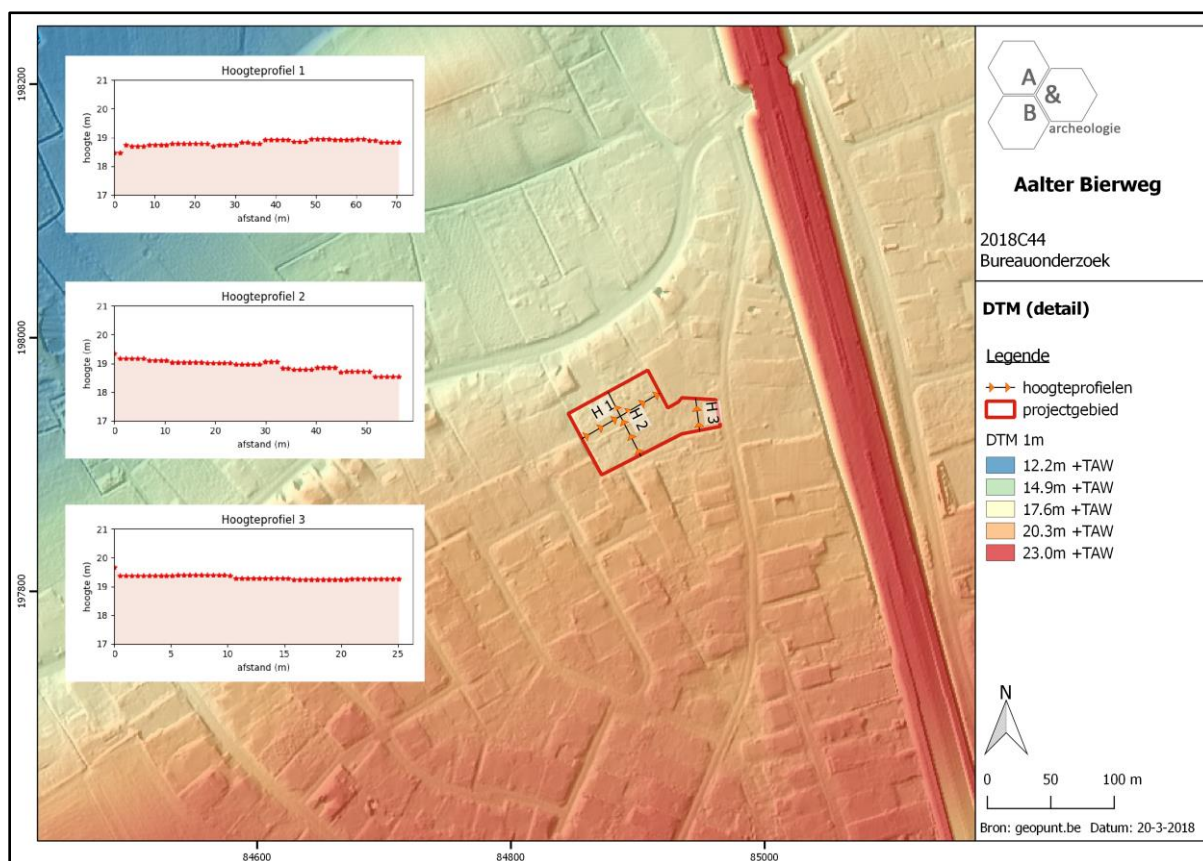
2.3.2. Landschappelijke situering

Aalter ontwikkelde zich op een zuidwest-noordoost georiënteerde rug, een uitloper van een grotere noordwest-zuidoost georiënteerde rug. Het plangebied bevindt zich op de noordelijke flank van deze rug en kent een licht dalend verloop van zuid (ca. +19,20m TAW) naar noord (ca. +18,50m TAW). De gronden verder ten noordwesten zijn duidelijk lager gelegen, de gronden ten zuiden duidelijk hoger. De oostwest doorsnede toont een vlak verloop. Hoewel Aalter doorkruist wordt door meerdere beken die vooral noordwaarts naar het kanaal afwateren, zijn er geen waterlopen in de buurt die van invloed kunnen zijn op het plangebied. De dichtstbijzijnde waterloop, de Brielbeek, bevindt zich meer dan 500m ten noordwesten.

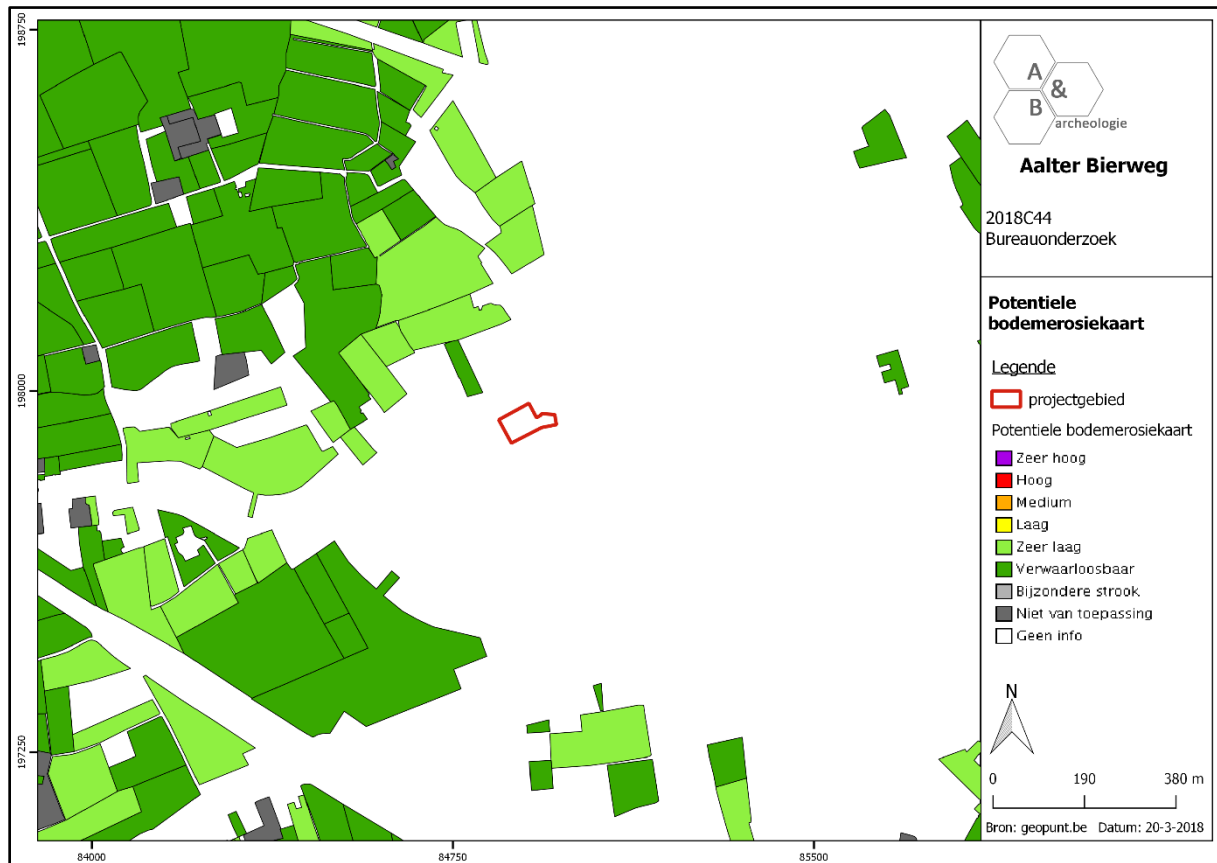
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het volledige plangebied wit ingekleurd, dit geeft aan dat er geen info voorhanden is. De gekarteerde gronden in de ruime omgeving kennen een zeer lage tot verwaarloosbare erosiegraad.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

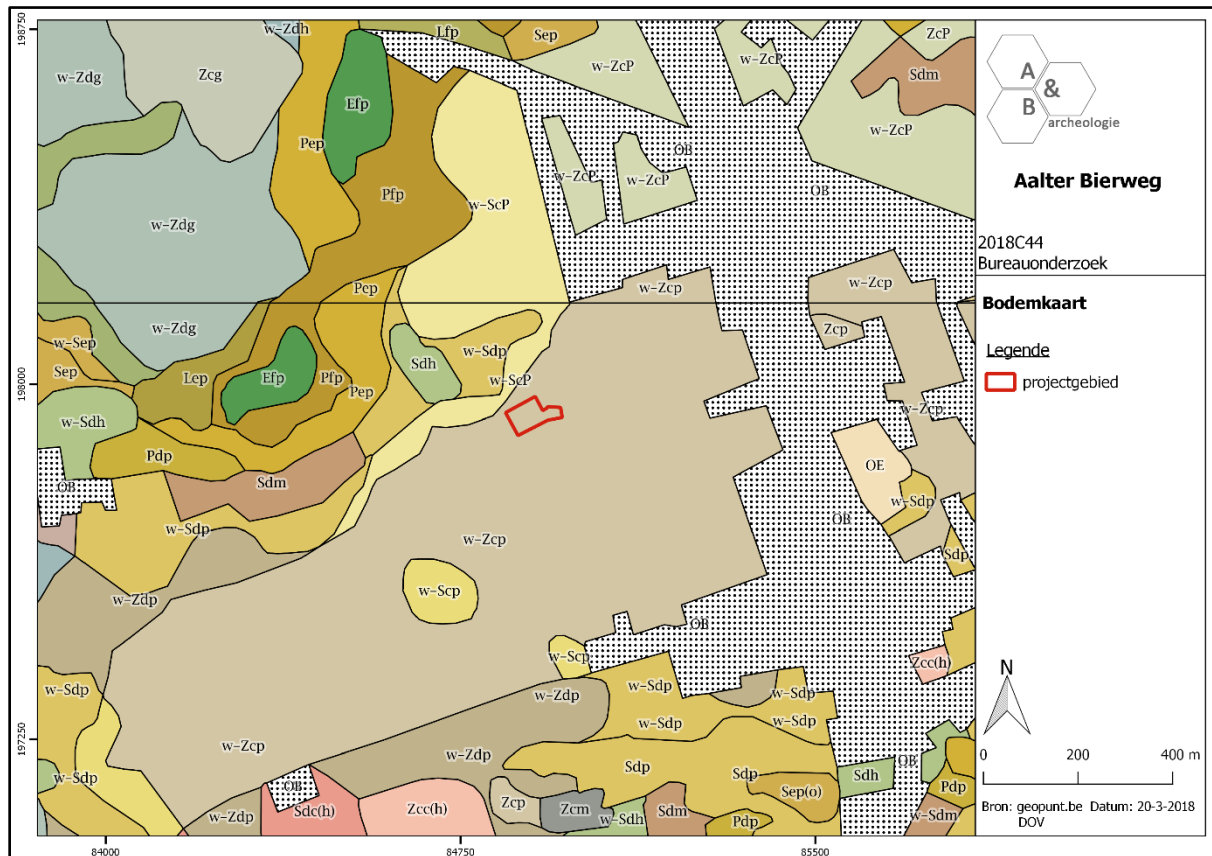
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

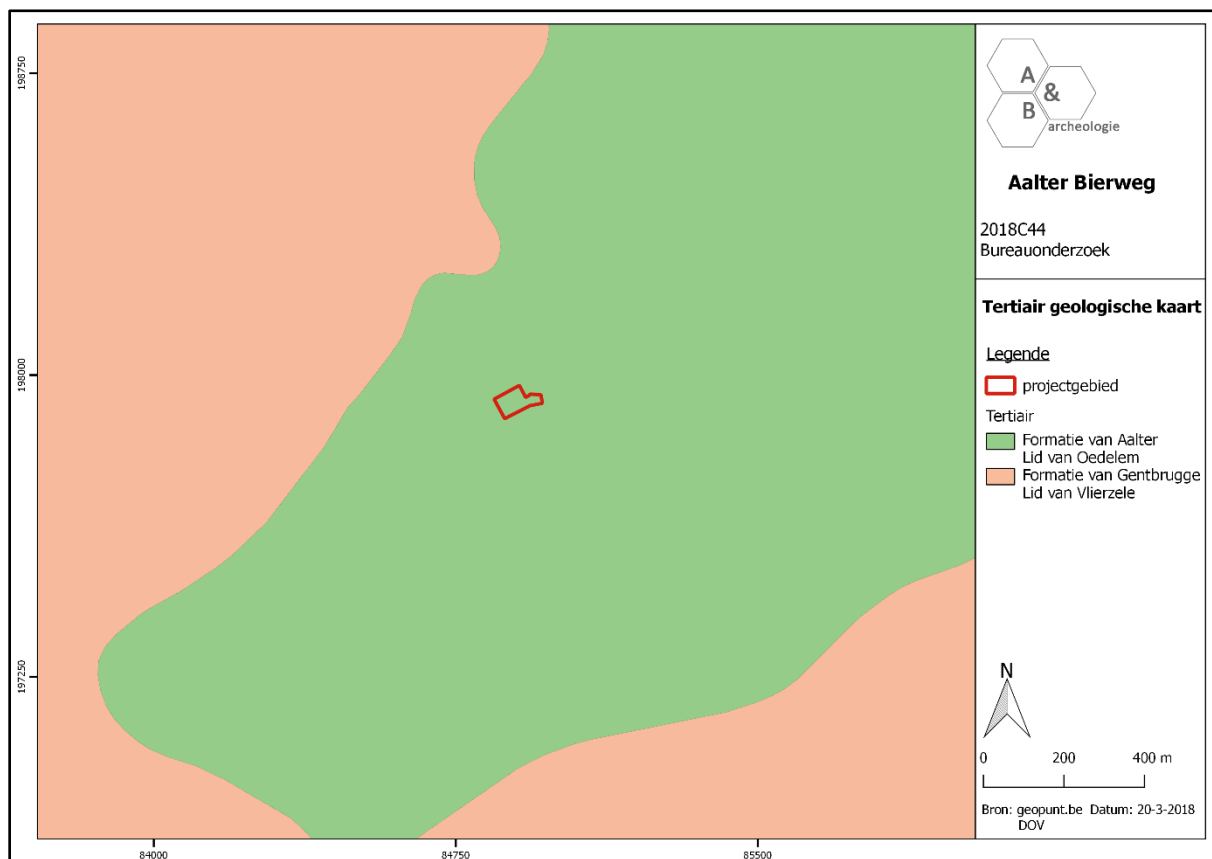
Aalter is gelegen in de zandstreek. Op de bodemkaart wordt het plangebied gesitueerd ter hoogte van w-Zcp-gronden: matig droge zandbodem zonder profiel. Ze vertonen roestverschijnselen tussen 60 en 90cm. Ze hebben een gunstige waterhuishouding in de winter maar zijn wel in enige mate droogtegevoelig in de zomer. Het voorvoegsel -w duidt er op dat er klei-zand op geringe of matige diepte voorkomt.

2.3.4. Geologische situering

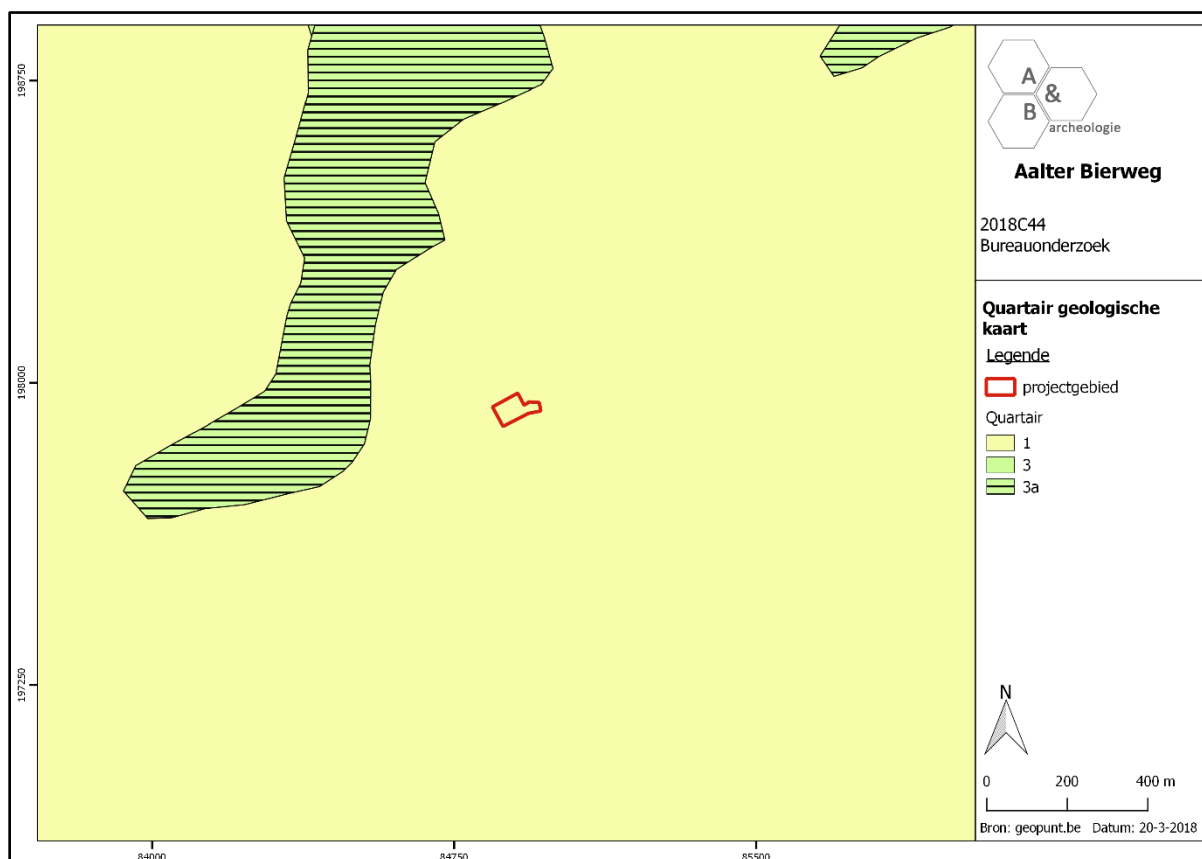
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Aalter, Lid van Oedelem: donkergrijs tot bleekgrijs zeer fijn zand, kleiige eenheden, kalkzandsteenbanken, kalkhoudend, schelpen (soms zeer veel). De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

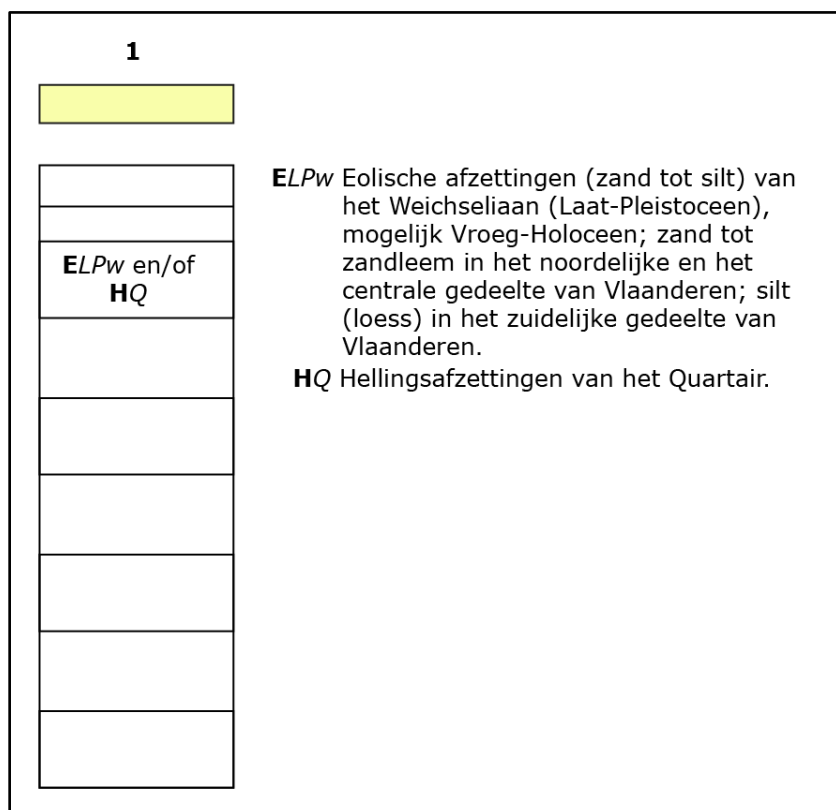
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

Aalter wordt voor het eerst vermeld als "Villa Haleftra" in 974 in het "Liber Traditionum" van de Gentse Sint-Pietersabdij. Bestuurlijk maakt het deel uit van de kasselrij van de Oudburg van Gent. Het grafelijke domein Haleftra werd rond 1200 gefeodaliseerd, zodat belangrijke heerlijkheden ontstonden: het Land van de Woestijne, tevens één der oudste baronieën van Vlaanderen en het Land van Woeste. Het domein Woestijne was in de 12de eeuw in handen van de graaf van Vlaanderen; circa 1200 hielden de heren van de Woestijne grote domeinen in leen van de Vlaamse graaf. Het gebied ten noorden van de Durme of de Hoge Kale (later Brugse Vaart) werd onder impuls van de heer van Woestijne in de 13de eeuw ontgonnen. Andere heerlijkheden waren: de heerlijkheid van Ekenbeke (een leen van de heerlijkheid Nevele), Bellem en Schuurvelde. De heerlijkheid Woeste werd gehouden van het grafelijk leenhof van de Oudburg van Gent en besloeg twee derden van Aalter. In totaal hadden twintig heerlijkheden grondgebied op Aalter liggen. Er bevonden zich in de gemeente Aalter diverse omwalde motten die meestal tot een heerlijkheid behoorden en waarvan nu nog sporen terug te vinden zijn in nog bestaande al of niet omgrachte hoeven verspreid over het gehele grondgebied.

Het Bulskampveld, een uitgestrekt heideveld ten zuidoosten van Brugge, was in de 18de eeuw nog de grootste heide van Vlaanderen. Onder meer geheel het "Aaltershoekje", de latere parochie Sint-Maria-Aalter, maakte deel uit van het Bulskampveld, één 's herenveld waaruit de heren vanaf de 16de eeuw stukken uitgegeven hebben hetzij in leen, hetzij in cijns. De grootste ontginnings- en bebossingscampagnes vonden plaats in de 17de en 18de eeuw, onder meer door toedoen van de jezuïeten. In de 19de eeuw volgde een periode van ontbossing. De Kranepoel is de enige nog bewaarde vijver, ontstaan door turfwinning van het vroegere veld. De oude heirweg van Gent naar Brugge liep in Aalter van oost naar noordwest doorheen het Bulskampveld.

Op kerkelijk gebied behoorde Aalter voor 1559 tot het bisdom Doornik, erna tot het bisdom Gent. Midden 19de eeuw werd in het zogenaamd "Aaltershoekje" de parochie van Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand opgericht. Een derde parochie toegewijd aan Sint-Godelieve werd in 1950 gesticht voor de wijk Aalter-Brug (kerk gebouwd in 1938).

Belangrijk in de socio-historische evolutie van de gemeente is het graven in het begin van 17de eeuw van de Brugse Vaart (kanaal van Brugge naar Gent) met versterkingen, in de bedding van de vroegere Durme. Aalter speelde een belangrijke rol bij de opstand van de Gentenaars tegen graaf Lodewijk van Male door de strijd aan de Nieuwendam van de Gentse Witte Kaproenen tegen de Brugse delvers van een verbindingskanaal tussen de Zuidleie (Brugge) en Deinze. In opdracht van de Staten van Vlaanderen werd in 1613 het kanaal verder gegraven maar nu in de richting van Gent, als demarcatielijn tegen Holland. Daardoor werd de noordkant van de gemeente afgesneden van de rest. Pas in 1775 komt de eerste brug over de vaart. De bargie tussen Brugge en Gent hield enkel stil te Aalter aan de herberg "Sint-Huybrecht" (halfweg) om van paarden te verwisselen. De dagbargie werd afgeschaft na de aanleg van de spoorweg (Gent-Brugge) in 1838. De spoorweg doorsnijdt de gemeente over 12 km en is voorzien van twee stations. Een bloeiende handelsstraat (Stationsstraat)

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Aalter* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121335> (geraadpleegd op 12 april 2018).

verbindt het station met het eerder kleine dorpscentrum. Het stationsgebouw in Sint-Maria-Aalter, gesloopt in 1980, was eertijds omringd door een klein centrum met verscheidene herbergen. De dorpskern van Sint-Maria-Aalter groeide in de loop van de 19de en de 20ste eeuw uit tot een concentratie van kleine arbeiderswoningen in een nauw stratennet ten oosten van de invalsweg Wingestraat.

Aalter bleef tot rond 1960 een nagenoeg uitsluitend agrarische gemeente. Een belangrijk natuurgebied is de circa 23 ha grote vijver zogenaamd Kranepoel met de naburige zogenaamd Markettebossen, waarrond vanaf de jaren 1950 talrijke villa's verrezen. Ook de bossen van Sint-Maria-Aalter (onder meer Hooggoed én Schuurlo) vormen nog een landschappelijk waardevolle omgeving, die echter verstoord wordt door de autostrade E40 (Brussel-Oostende). Een groot industrieterrein van meer dan 125 ha werd aangelegd tussen de Brugse Vaart en de dorpskern in 1962. De oude bedrijven bevonden zich op beide oevers van de Brugse Vaart. Met de economische bloei breidde het centrum vanaf de jaren 1960 uit met verschillende nieuwe woonwijken, onder meer met sociale woningen, en steeg het inwonersaantal, waaronder veel pendelaars, gevoelig.

Cartografische bronnen geven meer info over de ontwikkeling van het plangebied sinds eind 18de eeuw. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit ca. 1777. De projectie op deze kaart is evenwel niet 100% accuraat en moet wat naar het oosten opschuiven. Het plangebied is niet bebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De Bierweg (met bomen aan weerszijden) en de Sint-Maria-Aalterstraat zijn reeds aanwezig. De woningen langsheen de Sint-Maria-Aalterstraat worden aangeduid als de wijk Staetemstraete. Langsheen de Bierweg is er geen bebouwing. Van de kaarten uit het midden van de 19de eeuw lijkt de Poppkaart het meest correct voor wat betreft de projectie van het plangebied. In de noordoosthoek doorsnijdt de site een deel van een gebouw dat gelegen is langsheen een kleine L-vormige verbindingsweg tussen de Sint-Maria-Aalterstraat en de Bierweg. Op heden is er ter hoogte van de Sint-Maria-Aalterstraat nog een gekasseide weg aanwezig die richting het plangebied loopt, mogelijk gaat deze terug op deze verbinding aangeduid op de Poppkaart. De huidige kasseien dateren van de jaren 1970.⁸ Andere bebouwing wordt niet weergegeven op de 19de-eeuwse kaarten. Het toponiem Straetem wordt opnieuw aangeduid op de Vandermaelenkaart en de topografische kaarten van eind 19de-begin 20ste eeuw; dergelijke plaatsnamen eindigend op -em (of -gem; -hem) kunnen duiden op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. Die topografische kaarten tonen geen bijkomende info; ze zijn niet gedetailleerd genoeg om uitsluitsel te geven over de bebouwing in de noordoosthoek. Op de luchtfoto is al meer bebouwing te zien langs de Sint-Maria-Aalterstraat en de Bierweg. Het terrein is niet bebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Het stuk langsheen de Bierweg lijkt in gebruik als uitweg voor een gebouw gelegen aan de Sint-Maria-Aalterstraat. Dit betreft een hoeve die hier tot in de jaren 1970 stond. Eind jaren 1970 werd op deze plek een dancing/feestzaal ingericht. Op de luchtfoto van 1979-1990 is al meer bebouwing te zien langs beide straten, en heeft het zuidelijke deel van het plangebied een ander uitzicht dan het noordelijke deel. Op het zuidelijke deel werd namelijk een verharding aangelegd die dienst deed als parking van de feestzaal. Deze verharding bestond uit grind, die bovenop de bestaande teelaarde was aangelegd; hoogstens is er enkele centimeter teelaarde afgegraven hierbij.⁹ Op de luchtfoto van 2000-2003 is de verharding nog te zien. Tegen de Bierweg zijn een

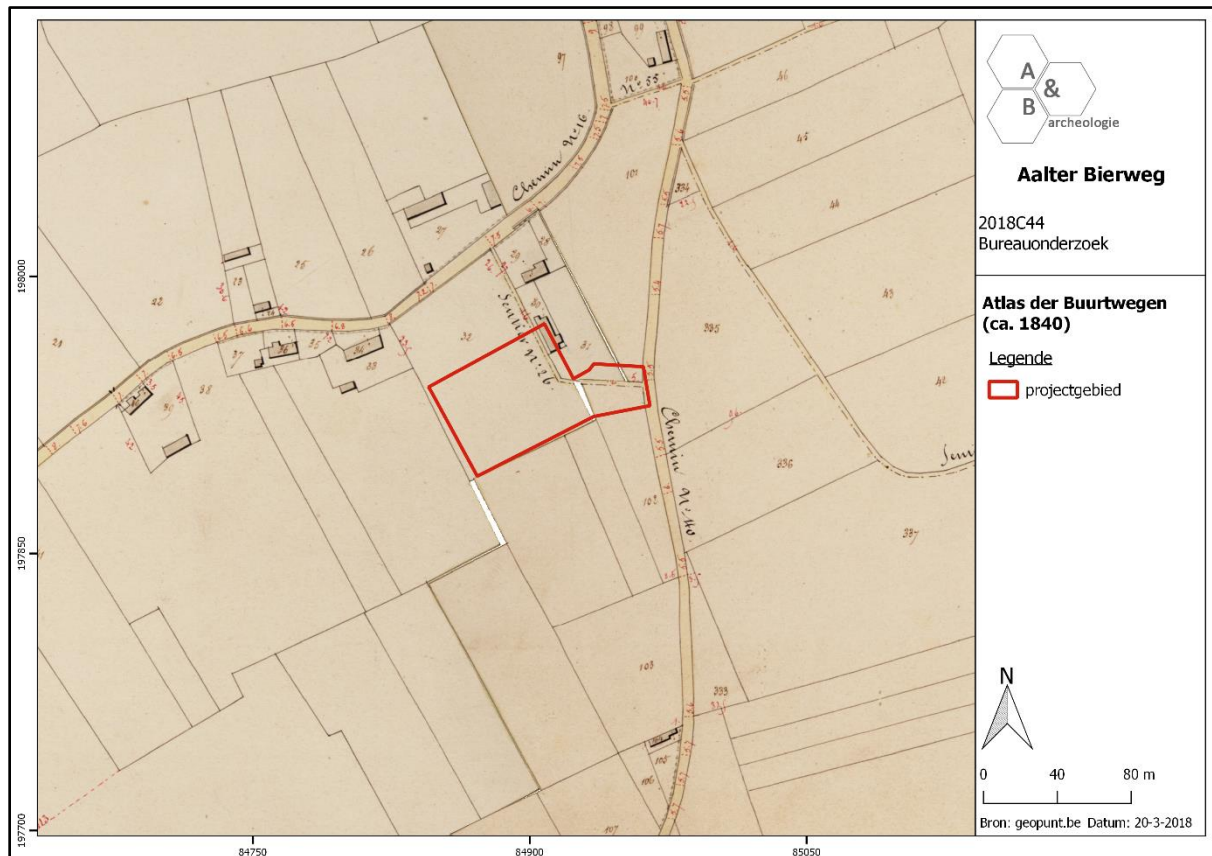
⁸ Mondelinge informatie huidige (en toenmalige) eigenaar.

⁹ Mondelinge informatie huidige (en toenmalige) eigenaar.

aantal wagens geparkeerd. Ten zuiden is er een grote verkaveling bijgekomen. De laatste 10 jaar is de verharding overgroeid geraakt en krijgt het terrein zijn huidige uitzicht. Het verschil in begroeiing tussen het noordelijke en zuidelijke deel van de site gaat dus terug tot eind jaren 1970, toen er op het zuidelijke deel een verharding werd aangelegd, die tegenwoordig overwoekerd is.

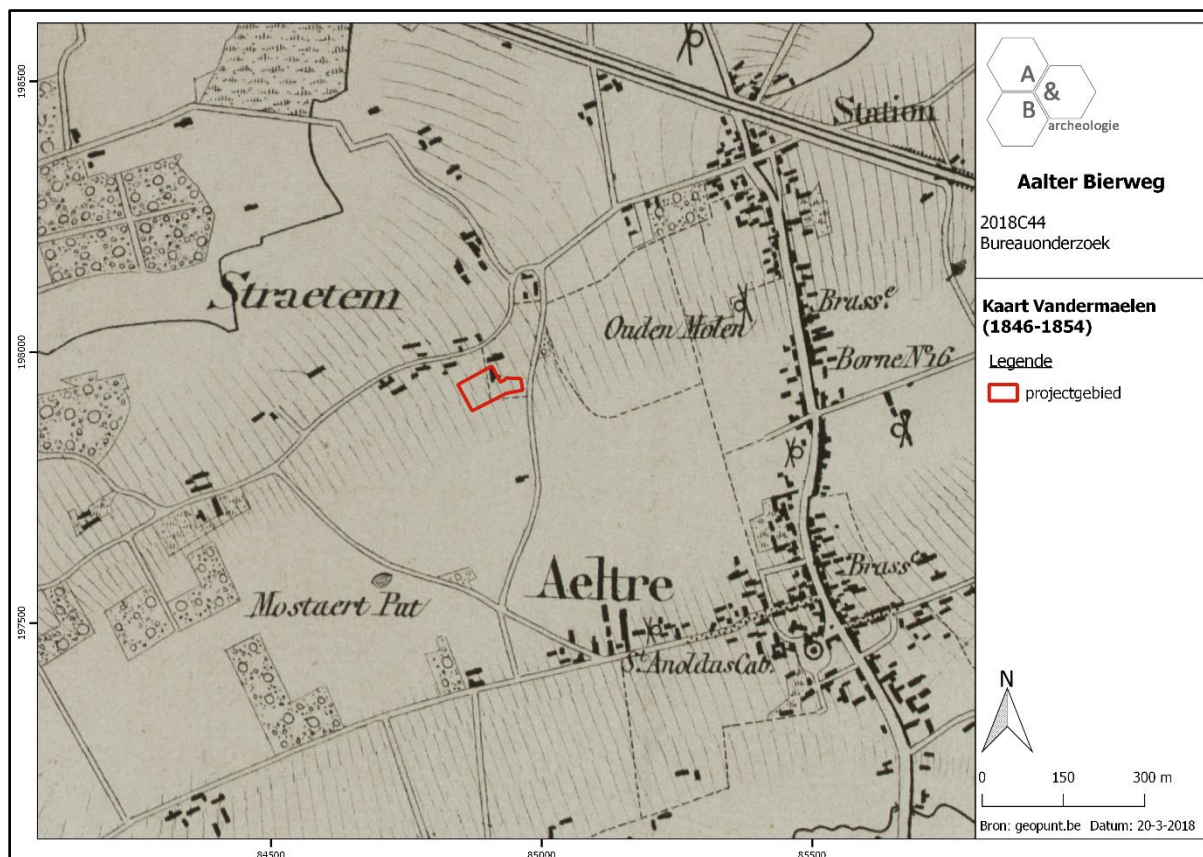
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferriskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

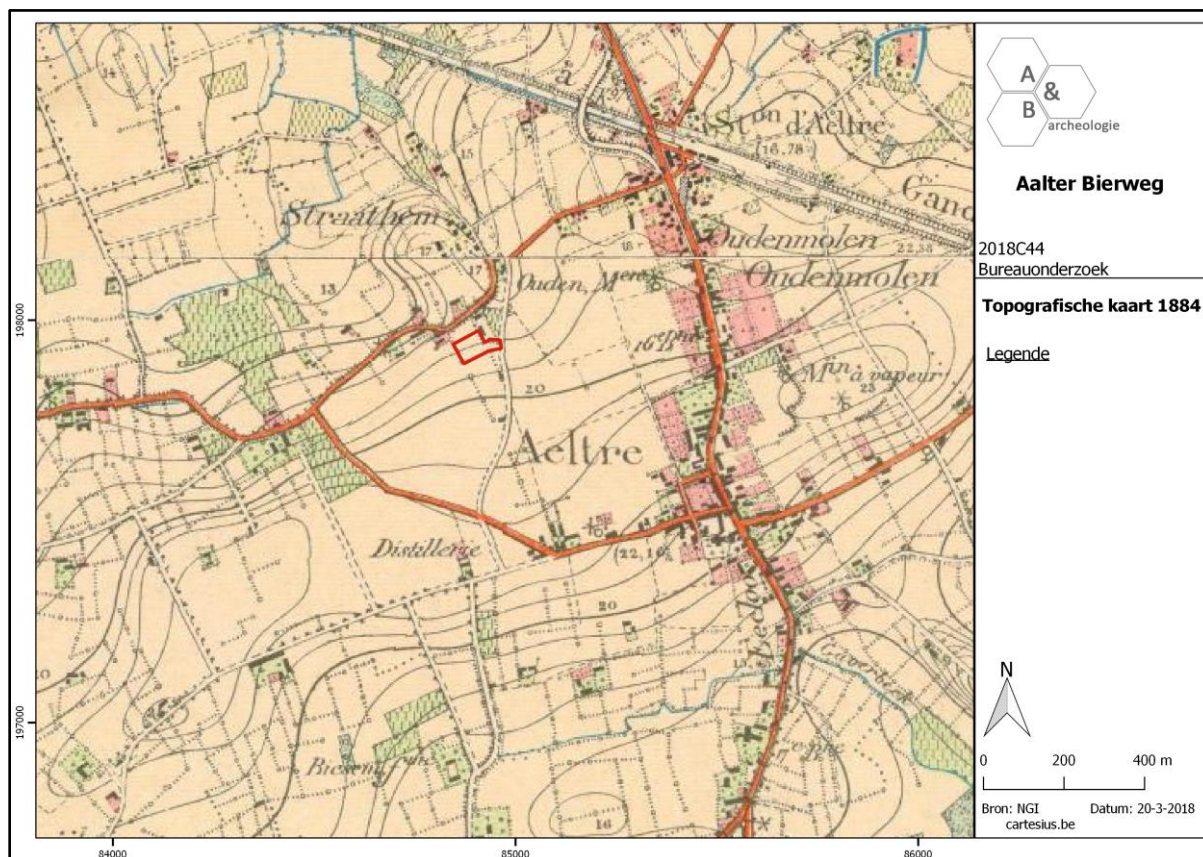
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

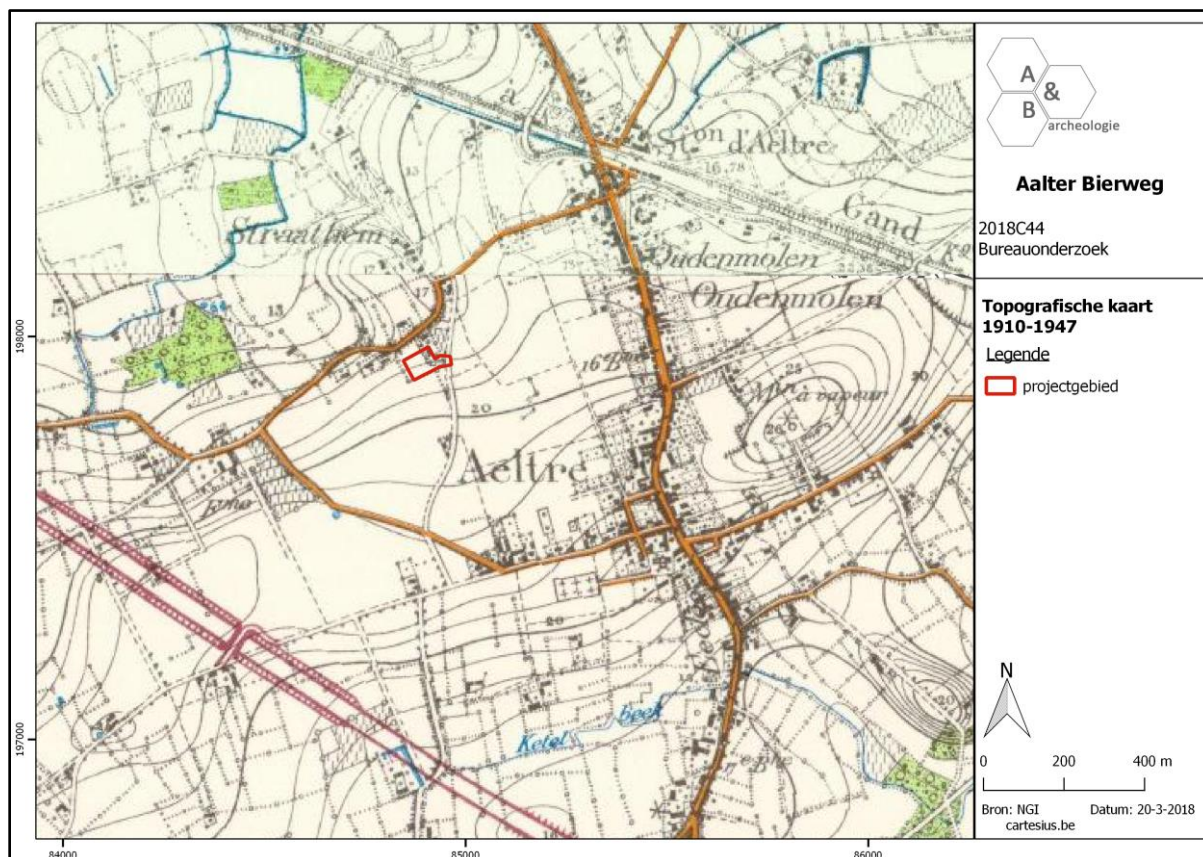
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

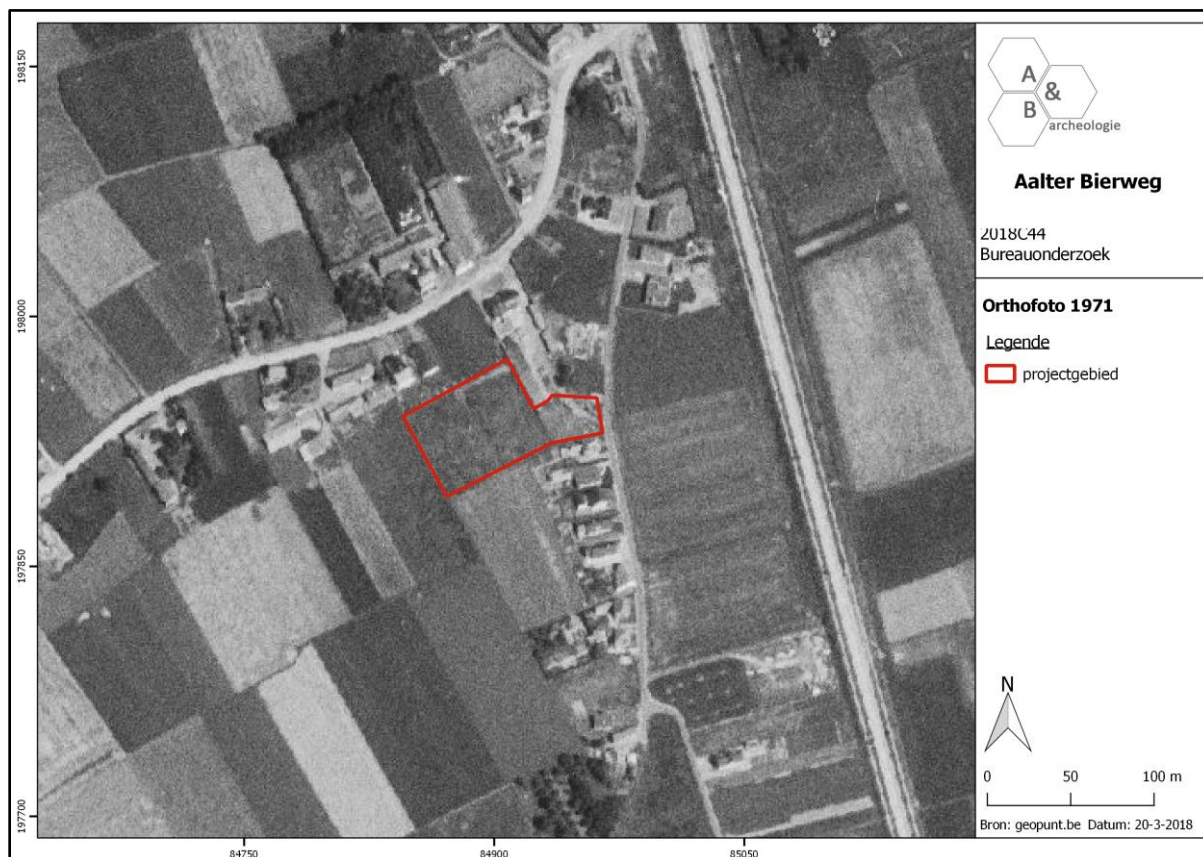
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

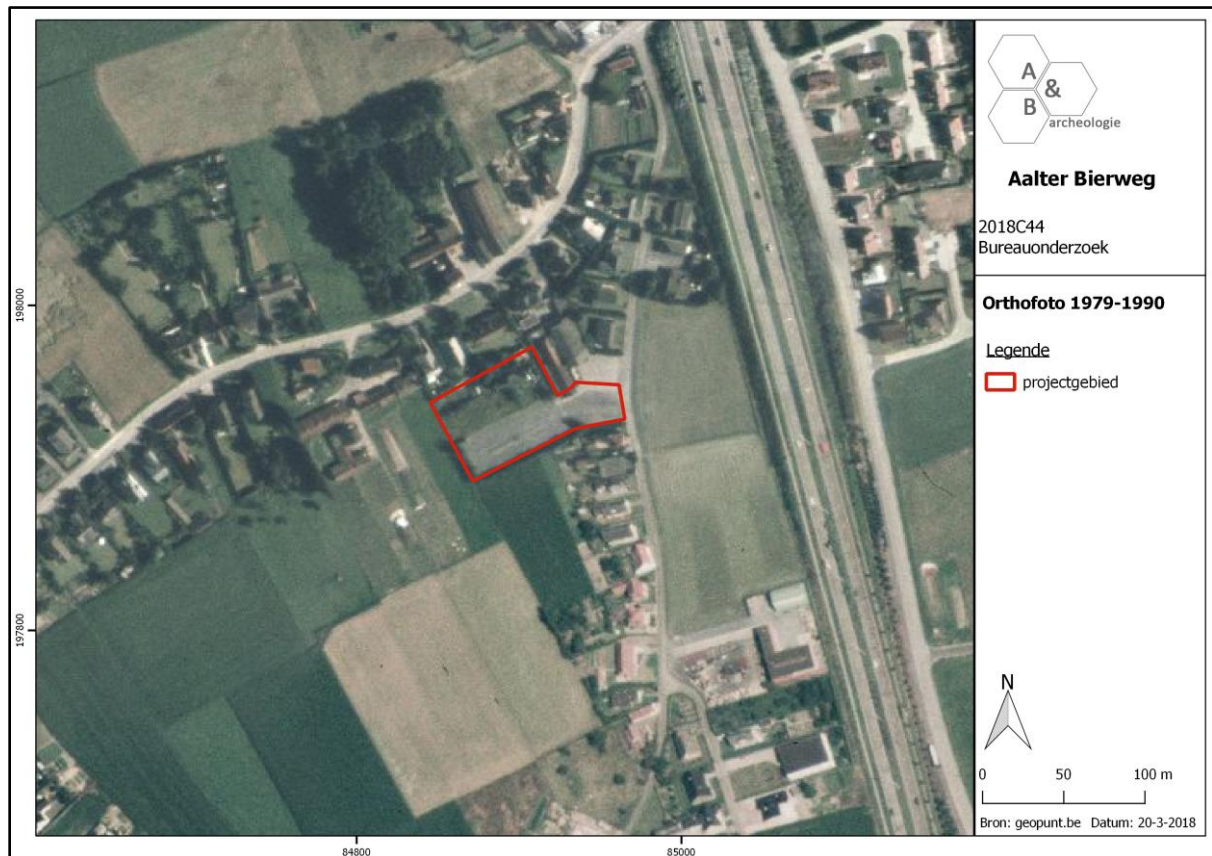
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

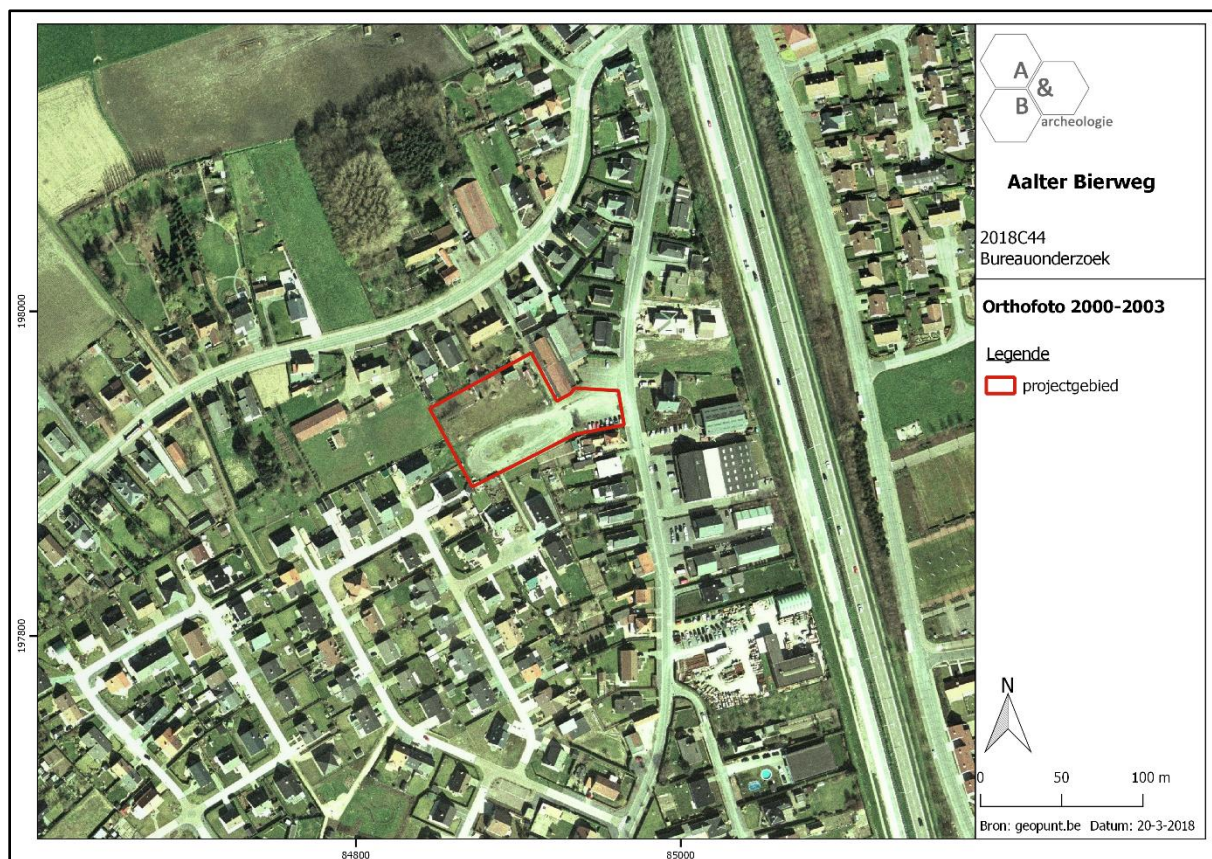
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1947 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

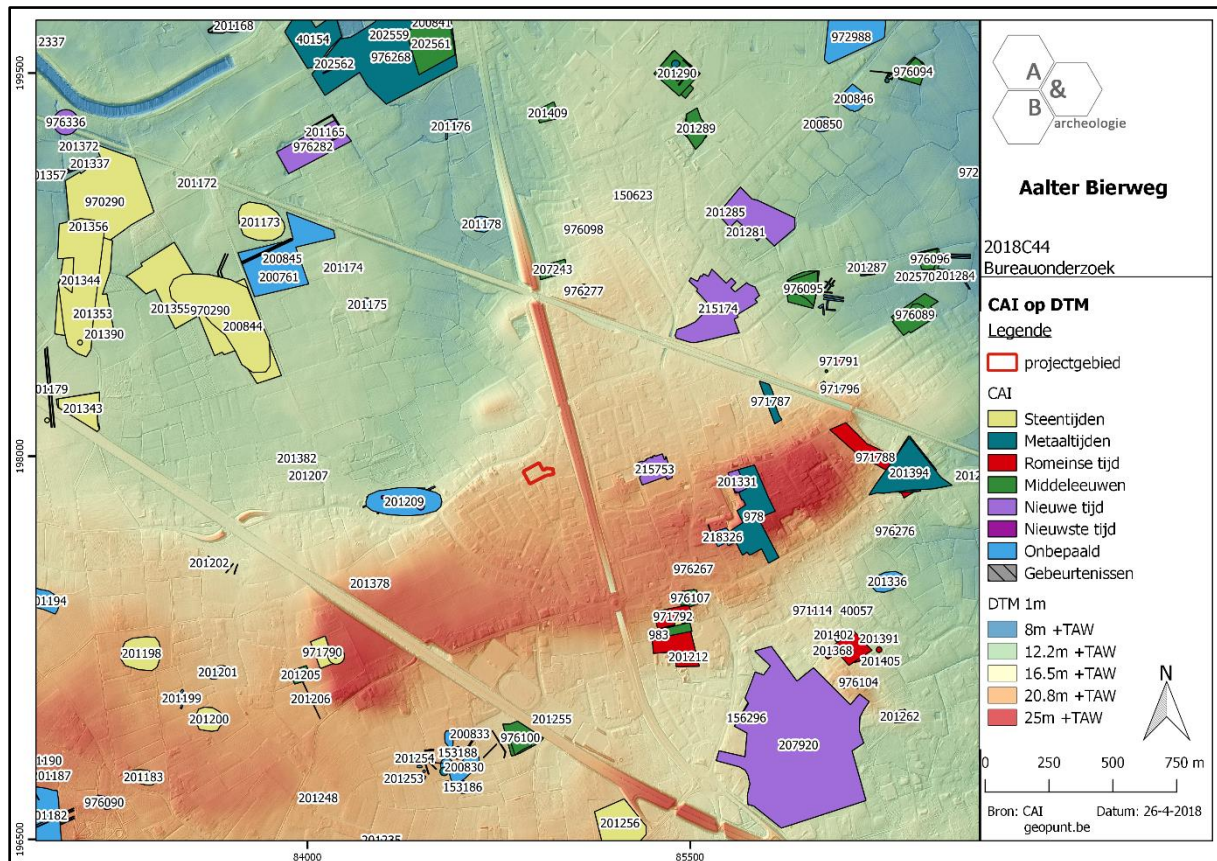
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden diverse sites aangegeven in de ruime omgeving van het plangebied. Op het onderzoeksterrein zelf vond nog geen archeologisch onderzoek plaats. Ten (zuid)oosten, rond de kern van Aalter, zijn op de top van de zandrug en op de zuidflank meerdere sites uit de metaaltijden en vooral de Romeinse periode gekend. Verder naar het zuidoosten bevindt zich het Romeinse castellum van Aalter Loveld, dat in 2017 als archeologische site werd beschermd. Die site is gelegen op een kleinere uitloper van de rug van Aalter, een tertiaire getuigenheuvel te midden van een relatief vlak zandlandschap. Ten noorden van de site situeert zich de alluviale vlakke van de Durme. Ten westen loopt de rug van Aalter en aan de zuidelijke voet van de zuidwestelijke flank van de helling lag een moerassige zone, vermoedelijk een oude kleine alluviale vallei. Bodemkundig wordt de volledige afgebakende zone gekenmerkt als matig natte lemige zandbodems zonder profielontwikkeling (Sdg). Diverse opgravingscampagnes, prospectie- en toevalsvondsten op het Loveld in Aalter hebben de aanwezigheid van een Romeinse vindplaats van bovenlokaal belang aangetoond. De opgraving in 2008 door het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed aan de Loveldlaan leverde het bewijs voor de aanwezigheid van een Romeins legerkamp. Tijdens de opgraving werd een dubbele kampgracht aangesneden waarin drie belangrijke militaire occupatiefases te herkennen zijn. Naast de dubbele kampgracht werden ook de funderingen van een torengedouw en een gedeelte van de vermoedelijke westelijke kampgracht onderzocht. De vondsten wijzen op een occupatie vanaf de vroege Keizertijd tot en met de 2de eeuw. Daarna volgt een civiele bewoningsfase, geïllustreerd door het voorkomen van een gebouwplattegrond.¹⁰

Op de noordflank van de zandrug, waar ook het plangebied is gelegen, zijn in de omgeving minder gegevens voorhanden. Op CAI Locatie 215753 werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2013 paalsporen en kuilen uit de nieuwe tijd aangetroffen. Locatie 971787, verder naar het oosten, duidt op de vondst bij rioleringswerken in 1964 van een aantal fragmenten aardewerk uit de late ijzertijd. Locatie 201209, ten westen van het plangebied, is een nepbron aangemaakt in een testfase van de CAI. Bij een opgraving in 2015 werden op CAI Locatie 159815, ongeveer centraal gelegen tussen het castellum en het plangebied, enkele erven met hoofdgebouwen uit de vroege ijzertijd, een Romeinse bewoningssite met steenbouw en brandrestengraven, en een volmiddeleeuwse huisplattegrond aangetroffen.

¹⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Romeins castellum op het Loveld* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302884> (geraadpleegd op 26 april 2018).

Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Landschappelijk booronderzoek

3.1. Beschrijvend gedeelte

3.1.1. Vraagstelling en randvoorwaarden

Het bureauonderzoek toont aan dat de bodem bestaat uit een matig droge zandbodem zonder profiel, en dat bovendien in het verleden een verharde parking aanwezig was binnen het terrein. Het landschappelijk bodemonderzoek door middel van boringen (kortweg booronderzoek) heeft als doel om enerzijds de exacte profielopbouw na te gaan en te verifiëren of er begraven archeologische niveaus aanwezig zijn, en anderzijds om de verstoringsgraad te bepalen. Deze zaken kunnen namelijk implicaties hebben voor de archeologische verwachting m.b.t. de steentijden, en voor het al dan niet bewaard zijn van het archeologische niveau. Concreet werden volgende vragen gesteld:

- Wat is de bodemkundige opbouw van het plangebied?
- Zijn één of meerdere begraven archeologische niveaus aanwezig?
- Wat is de verstoringsgraad?
- Zijn er aanwijzingen voor een mogelijke steentijdsite?
- Is een verder verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek nodig? Zo ja, over het volledige plangebied of delen ervan?

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van het onderzoek dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

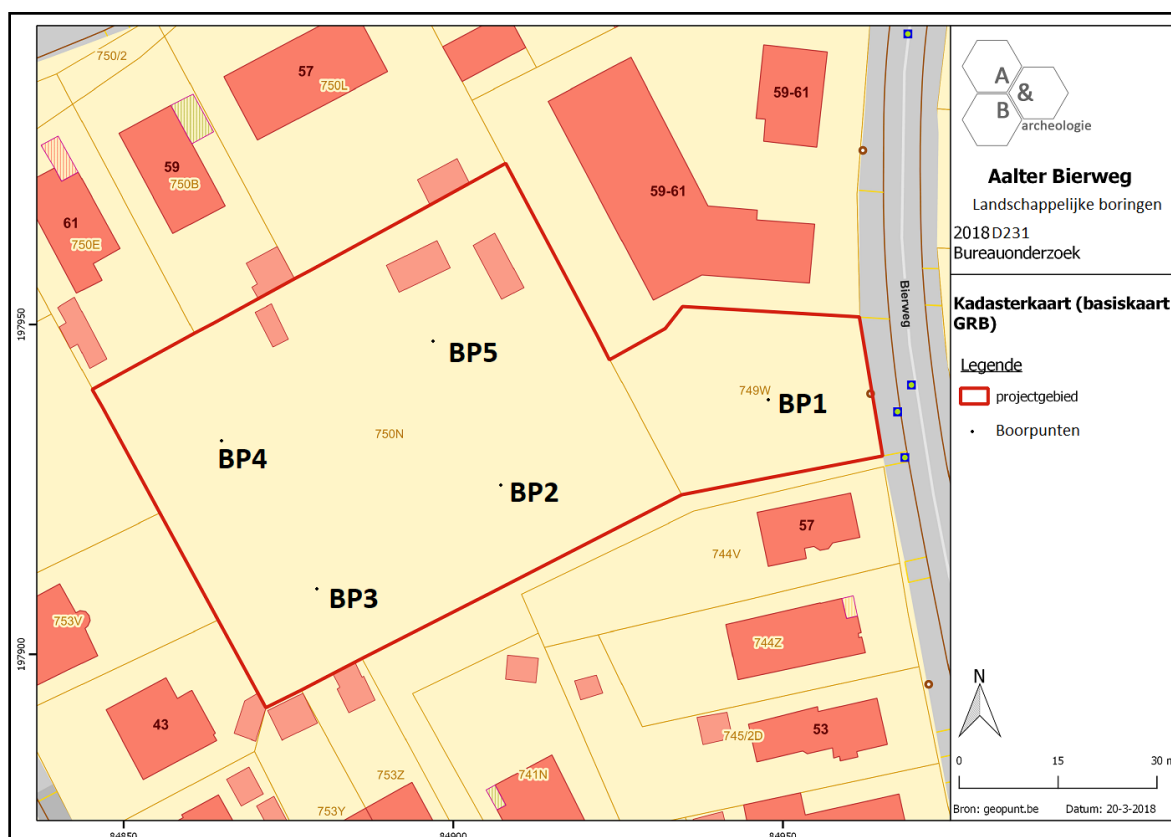
3.1.2. Werkwijze en strategie

Landschappelijk booronderzoek omvat de kartering van de aard, topografie, morfologie en conservering van de ondergrond in functie van een reconstructie van de aardkundige opbouw binnen het projectgebied. Met een Edelmanboor van diameter 7cm werden 5 boringen uitgevoerd. De boorpunten zijn in twee parallelle boorraaien ingepland, de boorpunten zijn gelijkmatig verspreid over het plangebied. Er werd geboord tot minimum 30cm in de C-horizont. Op die manier werd een natuurgetrouwe doorsnede bekomen van de relevante aanwezige aardkundige eenheden binnen het projectgebied in functie van de vraagstelling. De boringen werden beschreven per aardkundige eenheid. Een selectie van de boringen werd gefotografeerd. De boorpunten werden ingemeten met een GPS toestel met nauwkeurigheid van 1cm. Tijdens het booronderzoek werden geen sporen of vondsten aangetroffen. Bijgevolg is er geen nood aan conservatie. Er werden geen stalen genomen.

Er werd geen beroep gedaan op externe specialisten. Het veldwerk vond plaats op 23/04/2018 en werd uitgevoerd door Maarten Bracke en Bert Acke in goede weersomstandigheden.

Figuur 26 Manueel uitvoeren van de grondboringen.

Figuur 27 Boorpunten op GRB basiskaart (bron: geopunt.be)

3.2. Assessment

3.2.1. Landschappelijke resultaten

De bredere landschappelijke context van het projectgebied werd reeds in hoofdstuk 2 geschetst. Het plangebied wordt volledig gekarteerd als een w-Zcp bodem. Dit bodemtype kenmerkt zich als een matig droge zandbodem zonder profiel met klei-zand op geringe of matige diepte. Het terrein zelf is braakliggend met opgeschoten gras en enkele puinhoopjes.

De aardkundige opbouw van het projectgebied werd op het terrein vastgesteld door het uitvoeren van 5 handmatige boringen. Alle boringen toonden eenzelfde lithologische opbouw, waarbij een zandige textuur aanwezig was die verandert naar kleiig zand tot klei op een diepte van ca. 90cm onder het huidig maaiveldniveau.

Er werd geen podzolbodem of meerdere archeologische niveaus vastgesteld. De vastgestelde horizontsequentie betreft een A-B-C profiel. Bij boringen 2 en 3 in het zuidelijke deel van het terrein werden de boringen gestaakt op ca. 40cm diepte door het voorkomen van grover puin dat te maken heeft met de voormalige parking in steenslag.

De A-horizont kenmerkt zich door een dik tot vrij dik pakket met een donkerbruingrijze kleur. De textuur bestaat uit een vrij droog zand. Onder de A-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 45 tot 60cm een verbruinde B-horizont. Deze B-horizont kenmerkt zich door een fijn tot grofkorrelig zand met een bruine kleur en een vrij droge drainering. Onder de B-horizont kan de C-horizont herkend worden. De C-horizont, met een groengrijs tot witgrijze kleur, heeft een zandig vrij droge textuur en gaat op een diepte van ca. 90cm over naar kleiig zand tot klei. De C-horizont bevindt zich op een gemiddelde diepte van ca. 70 tot 80cm onder het huidige maaiveldniveau.

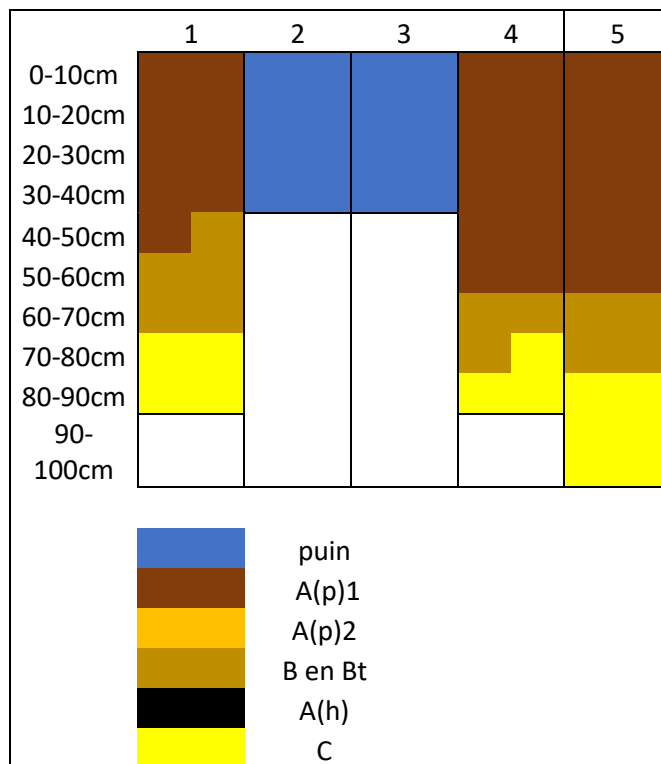
Figuur 28 Zicht op de boorsequentie ter hoogte van boorpunt 1.

Figuur 29 Overgang van de zandige C-horizont naar een kleiige C-horizont op een diepte van ca. 95cm.

Figuur 30 Zicht op de boorsequentie ter hoogte van boorpunt 4.

Figuur 31 Figuratieve gegeneraliseerde weergave van de bodemopbouw per boorpunt.

3.2.2. Assessment vondsten

Tijdens het landschappelijk booronderzoek werden geen vondsten aangetroffen.

3.2.3. Assessment stalen

Er werden geen boorstalen genomen tijdens het onderzoek. Dit was niet noodzakelijk om de doelstelling van het onderzoek te bereiken. Bovendien werden geen bodemkundige lagen aangetroffen die zich leenden tot het nemen van stalen.

3.2.4. Assessment conservatie

Niet van toepassing.

3.2.5. Datering en interpretatie

De landschappelijke boringen tonen een goed bewaard bodemprofiel aan. Enkel in de bovenste laag kan enige verstoring opgemerkt worden, vooral ter hoogte van boorpunt 2 en 3 is grove puinlaag aanwezig die te maken heeft met de voormalige parking. Echter op basis van de andere boringen kan ook hier een goede bewaring van de dieperliggende C-horizont vooropgesteld worden. De bodemopbouw bestaat uit een A-B-C profiel. De C-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 70 tot 80cm en wordt naar onder toe kleiiger. Er zijn geen aanwijzingen voor meerdere begraven archeologische niveaus of de kans op een *in situ* steentijdsite.

3.3. Synthese

3.3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Het bureauonderzoek toonde aan dat de bodemopbouw niet exact gekend was. Ook bevond zich op een deel van het terrein een kiezelparking. De mogelijke impact in de bodem was hierbij ongekend.

De landschappelijke boringen toonden geen intacte podzolbodem of relevante begraven bodemhorizonten aan. Het archeologisch potentieel m.b.t. een intacte site uit de steentijden wordt bijgevolg laag tot onbestaande ingeschat.

Het booronderzoek heeft verder aangetoond dat de bodem onverstoord is, met uitzondering van het bovenste pakket in het zuidelijke deel van de voormalige parking. Gezien de bodemopbouw kunnen eventuele aanwezige grondsporen goed bewaard zullen zijn.

Gezien de boorresultaten klopt de kartering op de bodemkaart waarbij sprake is van een vrij droge zandgrond met voorkomen van klei tot kleiig zand op geringe diepte.

3.3.2. Beantwoording onderzoeksvragen

- Wat is de bodemkundige opbouw van het terrein?

Er is sprake van een A-B-C profiel. De C-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 70 tot 80cm en wordt naar onder toe kleiiger. De overgang naar de kleiigere bodem bevindt zich op ca. 90 tot 100cm diepte onder het huidige maaiveldniveau.

- Zijn één of meerdere begraven archeologische niveaus aanwezig?

Binnen de grenzen van het plangebied komt slechts één relevant archeologisch niveau voor, meer bepaald de C-horizont op een diepte van 70 tot 80cm onder het huidige maaiveldniveau.

- Wat is de verstoringsgraad?

Ter hoogte van de voormalige parking is in het bovenste pakket grof tot vrij grof puin aanwezig. Dit pakket bevindt zich echter bovenaan en reikt niet tot op het niveau van de C-horizont. Elders toonden de boringen een goed bewaard bodemprofiel aan.

- Zijn er aanwijzingen voor een mogelijke steentijdsite?

Binnen de grenzen van het plangebied komt slechts één relevant archeologisch niveau voor, meer bepaald de C-horizont op een diepte van 70 tot 80cm onder het huidige maaiveldniveau. Er werd ook geen podzolbodem vastgesteld. De kans op het aantreffen van een *in situ* steentijdsite is hierdoor zeer laag tot onbestaande.

- Is een verder verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek nodig? Zo ja, over het volledige plangebied of delen ervan?

Er dient geen verder archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden.

4. Synthese

4.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- De nabijheid van het gehucht Straetem kan mogelijk duiden op een vroegmiddeleeuwse oorsprong van de omgeving net ten noorden van het plangebied. Het plangebied zelf was sinds eind 18de eeuw steeds grotendeels onbebouwd, met uitzondering van enkele recente stalletjes in het noordelijke deel van het plangebied, en een mogelijk deel van een gebouw langsheen de noordoostelijke hoek, zichtbaar op een kaart van midden 19de eeuw. In die periode liep ook een voetweg in L-vorm in de noordoostelijke zone tussen de Bierweg en de Sint-Maria-Aalterstraat; beide wegen zijn zeker al aanwezig eind 18de eeuw. De zuidelijke zone werd eind jaren 1970 met grint verhard en was tot een tiental jaar geleden in gebruik als parking. Op heden is deze verharding overwoekerd en is het terrein braakliggend.
- Het landschappelijk booronderzoek toonde aan dat de parking geen verstoring van het archeologisch niveau heeft veroorzaakt, en ook dat er een lage kans is voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. De gekarteerde bodemopbouw (w-Zcp-gronden: matig droge zandbodem zonder profiel, met klei-zand op geringe of matige diepte) werd bevestigd. Er is sprake van een A-B-C profiel. De C-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 70 tot 80cm en wordt naar onder toe kleiiger. De overgang naar de kleiigere bodem bevindt zich op ca. 90 tot 100cm diepte onder het huidige maaiveldniveau.
- Nabij Aalter zijn ten zuiden van het plangebied meerdere belangrijke Romeinse vindplaatsen aangetroffen, waaronder bewoning met steenbouw, begraving en een Romeins legerkamp. Deze duiden op het belang van de regio en de zandrug in die periode. Nabij het plangebied zijn minder gegevens voorhanden, maar sites met grondsporen gaande van de metaaltijden tot de nieuwe tijden zijn zeker niet uit te sluiten.
- Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting gegeven worden. Er zijn geen aanwijzingen dat het archeologische niveau, dat zich op 70 à 80cm diepte bevindt, is verstoord in het verleden. Op het plangebied zijn sites met grondsporen uit de metaaltijden tot de nieuwe tijden te verwachten. In situ bewaarde steentijd artefactensites worden niet verwacht op het terrein.

4.2. Afweging verder vooronderzoek

De bestaande gebouwtjes in het noorden worden afgebroken, de kasseiweg wordt opgebroken. Het terrein wordt verkaveld in 11 loten, die aan weerszijden van de centrale, L-vormige wegenis komen te liggen. Deze wegenis sluit aan op de Bierweg. Op het noordelijke uiteinde van de wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. Rondom de woningen worden tuinen aangelegd. In de voortuinen worden de nodige aansluitingen op de nutsvoorzieningen voorzien. Onder de wegenis

komt een riolering. In het zuiden wordt een kleine groenzone voorzien, die aansluit bij een bestaande kleine groenzone net ten zuiden van het plangebied. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: sloop van de bestaande gebouwtjes en opbraak van de kasseiweg, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en voor omgevingsaanleg, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit de metaaltijden tot de nieuwe tijden. Op basis van enkel het bureauonderzoek en de landschappelijke boringen kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio en voor de noordflank van de zandrug, waarover archeologisch nog niet veel gekend is. De kosten-baten analyse zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de gronden momenteel niet in eigendom zijn van de bouwheer. Deze worden pas verworven onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een omgevingsvergunning.

In het kader van deze archeologienota werd reeds verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, zijnde een landschappelijk booronderzoek, uitgevoerd. Hieruit werd duidelijk dat er geen begraven niveaus aanwezig zijn en dat er een lage verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites is. Andere vormen van verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem zijn niet relevant op dit terrein. Archeologische boringen, die vallen onder verder vooronderzoek met ingreep in de bodem, zijn wegens het gebrek aan steentijdpotentieel eveneens niet relevant om uit te voeren. De enige relevante en noodzakelijke methode van verder vooronderzoek met ingreep in de bodem is, gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon, een proefsleuvenonderzoek. Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

4.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De nabijheid van het gehucht Straetem kan mogelijk duiden op een vroegmiddeleeuwse oorsprong van de omgeving net ten noorden van het plangebied. Het plangebied zelf was sinds eind 18de eeuw steeds grotendeels onbebouwd, met uitzondering van enkele recente stalletjes in het noordelijke deel van het plangebied, en een mogelijk deel van een gebouw langsheen de noordoostelijke hoek,

zichtbaar op een kaart van midden 19de eeuw. In die periode liep ook een voetweg in L-vorm in de noordoostelijke zone tussen de Bierweg en de Sint-Maria-Aalterstraat; beide wegen zijn zeker al aanwezig eind 18de eeuw. De zuidelijke zone werd eind jaren 1970 met grint verhard en was tot een tiental jaar geleden in gebruik als parking. Op heden is deze verharding overwoekerd en is het terrein braakliggend. Er vond op het terrein nog geen archeologisch onderzoek plaats.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het landschappelijk booronderzoek toonde aan dat de parking geen verstoring van het archeologisch niveau heeft veroorzaakt, en ook dat er een lage kans is voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. De gekarteerde bodemopbouw (w-Zcp-gronden: matig droge zandbodem zonder profiel, met klei-zand op geringe of matige diepte) werd bevestigd. Er is sprake van een A-B-C profiel. De C-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 70 tot 80cm en wordt naar onder toe kleiiger. De overgang naar de kleiigere bodem bevindt zich op ca. 90 tot 100cm diepte onder het huidige maaiveldniveau.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De bestaande gebouwtjes in het noorden worden afgebroken, de kasseiweg wordt opgebroken. Het terrein wordt verkaveld in 11 loten, die aan weerszijden van de centrale, L-vormige wegenis komen te liggen. Deze wegenis sluit aan op de Bierweg. Op het noordelijke uiteinde van de wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. Rondom de woningen worden tuinen aangelegd. In de voortuinen worden de nodige aansluitingen op de nutsvoorzieningen voorzien. Onder de wegenis komt een riolering. In het zuiden wordt een kleine groenzone voorzien, die aansluit bij een bestaande kleine groenzone net ten zuiden van het plangebied. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: sloop van de bestaande gebouwtjes en opbraak van de kasseiweg, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en voor omgevingsaanleg, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek en de landschappelijke boringen. De kans is echter niet onbestaande dat er een site met grondsporen aanwezig is.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden over het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig?

Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Aalter Bierweg (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 4811m² groot, heeft een soort L-vorm. Het sluit in het oosten aan op de Bierweg. Het plangebied is grotendeels braakliggend. In het noorden zijn nog enkele losse gebouwtjes aanwezig, die aansluiten bij de tuinen van de woningen ten noorden van het plangebied. Dit zijn oppervlakkige constructies (o.a. een serre), die geen diepe impact in de bodem hebben veroorzaakt. Afgaande op de bandensporen op het terrein is er af en toe enige activiteit op de site. Er is een verschil in begroeiing merkbaar tussen het noordelijke en zuidelijke deel van de site. Het terrein geeft via een kasseiwegje in het noordoosten van het terrein uit op de Sint-Maria-Aalterstraat. Onder deze kasseiweg zijn enkele nutsvoorzieningen horende bij een voormalig gebouw net ten noordoosten van het plangebied, langsheen de Bierweg, aanwezig (o.a. sceptische put).

De nabijheid van het gehucht Straetem kan mogelijk duiden op een vroegmiddeleeuwse oorsprong van de omgeving net ten noorden van het plangebied. Het plangebied zelf was sinds eind 18de eeuw steeds grotendeels onbebouwd, met uitzondering van enkele recente stalletjes in het noordelijke deel van het plangebied, en een mogelijk deel van een gebouw langsheen de noordoostelijke hoek, zichtbaar op een kaart van midden 19de eeuw. In die periode liep ook een voetweg in L-vorm in de noordoostelijke zone tussen de Bierweg en de Sint-Maria-Aalterstraat; beide wegen zijn zeker al aanwezig eind 18de eeuw. De zuidelijke zone werd eind jaren 1970 met grint verhard en was tot een tiental jaar geleden in gebruik als parking. Op heden is deze verharding overwoekerd en is het terrein braakliggend. Het landschappelijk booronderzoek toonde aan dat de parking geen verstoring van het archeologisch niveau heeft veroorzaakt, en ook dat er een lage kans is voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. De gekarteerde bodemopbouw (w-Zcp-gronden: matig droge zandbodem zonder profiel, met klei-zand op geringe of matige diepte) werd bevestigd. Er is sprake van een A-B-C profiel. De C-horizont bevindt zich op een diepte van ca. 70 tot 80cm en wordt naar onder toe kleiiger. De overgang naar de kleiigere bodem bevindt zich op ca. 90 tot 100cm diepte onder het huidige maaiveldniveau. Nabij Aalter zijn ten zuiden van het plangebied meerdere belangrijke Romeinse vindplaatsen aangetroffen, waaronder bewoning met steenbouw, begraving en een Romeins legerkamp. Deze duiden op het belang van de regio en de zandrug in die periode. Nabij het plangebied zijn minder gegevens voorhanden, maar sites met grondsporen gaande van de metaaltijden tot de nieuwe tijden zijn zeker niet uit te sluiten. Op basis van bovenstaande gegevens kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting gegeven worden. Er zijn geen aanwijzingen dat het archeologische niveau, dat zich op 70 à 80cm diepte bevindt, is verstoord in het verleden. Op het plangebied zijn sites met grondsporen uit de metaaltijden tot de nieuwe tijden te verwachten. In situ bewaarde steentijd artefactensites worden niet verwacht op het terrein.

De bestaande gebouwtjes in het noorden worden afgebroken, de kasseiweg wordt opgebroken. Het terrein wordt verkaveld in 11 loten, die aan weerszijden van de centrale, L-vormige wegenis komen

te liggen. Deze wegnis sluit aan op de Bierweg. Op het noordelijke uiteinde van de wegnis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. Rondom de woningen worden tuinen aangelegd. In de voortuinen worden de nodige aansluitingen op de nutsvoorzieningen voorzien. Onder de wegnis komt een riolering. In het zuiden wordt een kleine groenzone voorzien, die aansluit bij een bestaande kleine groenzone net ten zuiden van het plangebied. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: sloop van de bestaande gebouwtjes en opbraak van de kasseiweg, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegnis en nutsleidingen en voor omgevingsaanleg, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit de metaaltijden tot de nieuwe tijden. Op basis van enkel het bureauonderzoek en de landschappelijke boringen kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio en voor de noordflank van de zandrug, waarover archeologisch nog niet veel gekend is. De kosten-baten analyse zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de gronden momenteel niet in eigendom zijn van de bouwheer. Deze worden pas verworven onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een omgevingsvergunning.

In het kader van deze archeologienota werd reeds verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, zijnde een landschappelijk booronderzoek, uitgevoerd. Hieruit werd duidelijk dat er geen begraven niveaus aanwezig zijn en dat er een lage verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites is. Andere vormen van verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem zijn niet relevant op dit terrein. Archeologische boringen, die vallen onder verder vooronderzoek met ingreep in de bodem, zijn wegens het gebrek aan steentijdpotentieel eveneens niet relevant om uit te voeren. De enige relevante en noodzakelijke methode van verder vooronderzoek met ingreep in de bodem is, gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon, een proefsleuvenonderzoek. Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

6. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.be/maps>

7. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 2 Zicht vanuit de Bierweg op het plangebied, foto genomen op 23/04/2018.	9
Figuur 3 Zicht vanuit het oosten op het noordelijke deel van het plangebied, foto genomen op 23/04/2018.....	9
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).	12
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	14
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	21
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	21
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).....	22
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1947 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	26
Figuur 26 Manueel uitvoeren van de grondboringen.	28
Figuur 27 Boorpunten op GRB basiskaart (bron: geopunt.be).....	28
Figuur 28 Zicht op de boorsequentie ter hoogte van boorpunt 1.	30
Figuur 29 Overgang van de zandige C-horizont naar een kleiige C-horizont op een diepte van ca. 95cm.	30
Figuur 30 Zicht op de boorsequentie ter hoogte van boorpunt 4.	31
Figuur 31 Figuratieve gegeneraliseerde weergave van de bodemopbouw per boorpunt.	31

Bijlage: Verkavelingsplan (bron: initiatiefnemer).

GEMEENTE AALTER
Verkaveling Bierweg

9880H749/V/SO 10a

Totaal bruto oppervlakte: ± 4.811m²
11 woningen ==> 23 woningen/ha
Totaal netto verkoopbare oppervlakte: ± 3.656m²
Openbare parkings: 6 parkeerplaatsen

